

patetikusan, mint drámaian, inkább jellegtelenül, mint feszültséggel telítetten hangzanak, miközben a figurák karaktere meglehetősen súlytalan marad, s ez különösen Danton (Hatházi András) és Robespierre (Bács Miklós) esetében hagy némi úrt maga után. Ugyancsak kidolgozatlanok tűnik ebből a szempontból egy-egy jelenet is: például Dantoné és Julie-é a darab elején lehetne akár burleszkszerű, akár melodramai is, ám végül megreked valahol félúton az eldöntetlenség állapotában. Mindezek miatt a dráma egyik legfőbb dramaturgiai kérdése – Danton passzivitása – is megválaszolatlan marad. A fentiekkel ellentétben Julie (Kézdi Imola) és Lucile (Györgyjakab Enikő), illetve Saint-Just (Galló Ernő) figurája egy-egy jelenetben azért markánsabban is megmutatkozik.

S bár az előadás továbbra is súlytalan marad, az utolsó jelenetek mégis katartikus erősek, s ez leginkább Györgyjakab Enikő érdeme. A tragikus végkifejlet után a forradalmárnők – mintha csak vásári bohózatot adnának elő – még egyszer színpadra citálják, és meghajlásra készítetik az áldozatokat. S miközben a nézői taps már az előadás végét jelezné, a rendezés tartogat még egy rendkívül erős pillanatot: Lucile-t az „Éljen a király!” felkiáltása után ezúttal nem egyszerűen elvezetik a színről, hanem néhányszor még jó alaposan neki-vágják a darab végére újra leeresztett drótfüggönynek. A Lucile húsába mélyedő drót látványa, a fiatal nő sikolyai és elfúló szavai a korábbi hiányérzetek ellenére is fájdalmasan és megrendítően hatnak.

GEORG BÜCHNER: DANTON HALÁLA (Mihai Măniuțiu színpadi változata Kosztolányi Dezső fordításának felhasználásával) (Kolozsvári Állami Magyar Színház)

Dramaturg: Visky András. **Díszlet:** Tenkei Tibor. **Jelmez:** Carmencita Brojboiu. **A rendező munkatársa:** Albu István. **Színpadi effektek:** Borsos Levente. **Rendező:** Mihai Măniuțiu.

Szereplők: Hatházi András, Dimény Áron, Sinkó Ferenc, Bíró József, Orbán Attila, Laczkó Vass Róbert, Kézdi Imola, Györgyjakab Enikő, Bács Miklós, Galló Ernő, Buzási András, Bodolai Balázs, Salat Lehel, Molnár Levente, Farkas Lóránd, Balla Szabolcs, Szűcs Ervin, Fogarasi Alpár, Köllő Csongor, Molnár Tibor, Albert Csilla, Csutak Réka, Kali Andrea, Kántor Melinda, Pethő Anikó, Varga Csilla, Vindis Andrea.

Zsedényi Balázs

Kölcsönhatás

EUGÈNE IONESCO: RINOCÉROSZ

A történelmi reciklitás most a húszas–harmincas évek eseményeit, történéseit, motívumait feldolgozó daraboknak kedvez, elsősorban Brechtnek, Ödön von Horváthnak és – Eugène Ionescónak, akinek abszurd drámája, a *Rinocérosz* a nyers erő mindent bekebelező démonának egyik legletisztultabb művészi megjelenése. Az előző évadban a Stúdió „K”-ban bukkant fel a darab, most pedig Győrben gondolta úgy a prózai tagozat vezetője, Funtek Frigyes, hogy általa szólhat a mai közállapotokról. Érthető tehát, hogy az idei évad eddigi bemutatóinak jelentős vonulata a szélsőségek felé sodródó társadalom képét tárja elénk, és gyakran e folyamatok értelmezésének igényével lép fel (ilyen Zsótér Sándor *Arturo Ui feltartóztatható felemelkedése* című előadása az Örkényben vagy Zsámbéki Gábor *Mesél a bécsi erdője* a Katonában).

Így a Győri Nemzeti Színház szándékát csak üdvözölni lehet. Ám amennyire letisztult, következetes és világos logikával végigvezetett Ionesco drámája, annyira következtelen és felemás Funtek Frigyesnek a Kisfaludy Teremben látható rendezése, miközben érződik az előadásból, hogy nagyon is konkrét elképzelései voltak a dráma által felvetett kérdésekkel kapcsolatban. Kár, hogy nem mindig sikerült őket az alapanyagba átvezetnie. Erről több olyan ötlet is tanúskodik, amely nem mutat koherenciát a műegésszel. Ilyen például a Logikatanár Hitlerré avanszálása (amely azon nyomban okafogyott lesz, amikor a Logikatanár maga is rinocérosszá válik), az aláfestő zenébe esetlegesen belekevert Führer-beszédek, amelyek didaktikussá teszik az előadást, valamint a cirkuszi porondzene-töredékek színészi reflexió nélküli alkalmazása.

Ez utóbbit minden bizonnyal Csík György egyébként nagyon látványos és hatásosan kivitelezett díszlete indukálta, amely az első felvonásban mintha inkább útban lenne mind a rendező, mind a színészek számára, hogy aztán a második felvonásban találja meg a helyét. Akárcsak a színpadi elemek többsége – igencsak azt az érzetet keltve, hogy az alkotók a második felvonásból próbálták levezetni az elsőt, amely hathatós dramaturgiai munka hiányában erősen foghíjas lett. A tér ugyanis egy nagy cirkuszi porond, amely kezdetben mindössze szokatlan megoldásnak hat, a második felvonásban azonban már valódi színpadi elem, egyszerre állatkerti kifutó-kerengő, hatásfokozásra alkalmas eszköz (ugyanis dúvadként nagyszerűen lehet benne körbe-körbe rohángálni), és többrétű metafora (akár a gondolkodó ember kontra külvilág, akár a morál szabta korlátok értelmezési tartományában vizsgáljuk).

Ebben a térben születik meg az előadás legerősebb jelenete, Jean rinocérosszá válása is, szinte az egyetlen olyan epizód, amelyben a túlbeszéltségen kívül minden a helyén van: Sárközi József energiát nem kímélve tudja éreztetni az elállatiasodás fokozatait, értelmet nyer a ketrecen belüli és kívüli létezés közötti feszültség, azonban akárcsak a többi jelenet, ez is némileg elnyújtott. Funtek Frigyes rendezésének az előadáson átívelő egyik problémája: a dramaturgiai esetlegesség. A másik az ezzel szorosan összefüggő követke-

zetlenség, amely nem sarkallja a nézőt arra, hogy a színpadon látott jelenségeket értelmezze. Pedig az áthallásosság segítené ebben, és egészen addig jól is működik, amíg mértéket tart, és nem fordul át szócséplésbe. Erős ötletek, konkrét párhuzamok, reflexiók híján azonban a szavak túltengése megmarad egy csupán általánosságban megfogalmazott, bár mindenképpen jó szándékú figyelemfelhívásnak.

Ugyancsak következetlen az abszurd és a reális nem igazán jól elhatárolt és így nehezen értelmezhető keveredése, pedig a stilizált és a reális ellentéte a díszletben és a jelmezekben arra utal, hogy az alkotók sokat tépelődtek a két stílus viszonyán. Ezért aztán nehéz is helyére tenni az első felvonásba belepasszírozott jó néhány

masé figura, aki a megfelelő pontokon dühös, okító vagy sértődött. De Agócs Judit Daisyje is némiképp érthetetlenül lavíroz a *femme fatale* és a kislány között (igaz, házsártos feleségként karakteres), a kisebb szerepek pedig teljesen eljelentéktelenednek, hiszen csak a dráma szempontjából fontos végigkövetni, mely archetípusok hajlamosak az ösztönöknek való feltétlen engedelmességre.

Két karakter kap valódi formát: a mindvégig elemelt Logikatanár (Posonyi Takács László), aki minden tudásával a bizonytalanság eluralkodását segíti elő, valamint Bérenger (Ungvári István), aki bár több szempontból is elszúrta az életét, mégis az egyetlen hiteles, humánus figura képes maradni. Utolsó monológja, amelyben harcol azért, hogy rinocéroszá válhasson, szépen festi le azt a tehetetlenséget, amely a gondolkodó embert is egyirányú utcába kényszeríti. A többi szereplő mintha mást-mást játszana, mintha nem igazán sikerült volna eljuttatni hozzájuk az egész üzenetét. Változatos, de nem következetes a színészszerzés, és ez rányomja a bélyegét a nézői fogadtatásra is: bizony a sutának ható, nem kellően precíz és kidolgozott rendszer némi értetlenséget okoz, s jó néhányan távoznak félidőben az amúgy is foghíjas nézőtérről.

DEIVA / JEND FELVÉTELE

Szilágyi István (Öreg úr),
Rádlér Judit (Pincérlány)
és Janisch Éva (Mme Boeuf)

„véletlen” eseményt (pohárfeldöntés, székben elbotlás, ijedt kosárcdobás stb.), amelyek így sokkal inkább

emlékeztetnek egy diáktársulat szárnybontogatására, semmint az abszurd finom érzékeltetésére. De minden jel arra mutat, hogy a rendező a színészeket a reális színjátszás felé terelte, amely, bár első látásra ígéretes szimbiózisban élhetne az alapanyaggal, művivé és élettelenné lesz. A játsszók igazából csak akkor tudnak megfelelni karakterüknek, amikor nagyon határozott – tartalomra és formára egyaránt részletesen kitérő – rendezői instrukciókra cselekszenek, és erős technikai eszközöket kapnak segítségül (akár a térhasználat, akár a színpadtechnika terén). Ez leginkább Sárközi József Jean-alakításában érzékelhető, aki a pózoló, modoros világfi figurájába csak akkor tud némi természetességet csempészni, amikor átváltozik, előtte árnyalatlan papír-

első felvonásban kellőképpen alá van támasztva. Kár, hogy ezzel a szigetszerű építkezéssel, amelyet az ötletek léte, illetve hiánya determinál, az alkotók nem tudták konzekvens módon végigvezetni Ionesco darabját, illetve a rendező gondolatait.

EUGÈNE IONESCO: RINOCÉROSZ (Győri Nemzeti Színház)

Díszlet: Csík György. **Jelmez:** Tresz Zsuzsanna. **Zene:** Kaposi Gergely. **Rendezőasszisztens:** Hege-dűs Ildikó. **Rendező:** Funtek Frigyes.

Szereplők: Ungvári István, Sárközi József, Agócs Judit, Fejleszt Attila, Rázga Miklós, Koppány Zoltán, Szilágyi István, Posonyi Takács László, Janisch Éva, Áts Gyula, Bende Ildikó, Rádlér Judit.